PRINDS CHRISTIAN AUGUSTS MINDE

FORTELLINGEN OM EN MISHANDLET STIFTELSE

IV

Tiden etter 1809.

Ved Carl Johans gave hadde stiftelsen fått de fornødne midler til innredning av anstaltens lokaler og til å få driften i regelmessig gang.

Om antallet av tvangslemmer og frivillige arbeidere i de første år er opplysninger meddelt i det foregående, hvor der også er gjort rede for hvilke myndigheter der hadde innsatt de i anstalten anbrakte personer, samt for grunnene til deres innsettelse.

Anstaltens belegg steg i slutten av 1820-årene fra 59 til 122. Etter at fabrikkbygningen var ferdig steg det ytterligere og var i 1839 oppe i 200.

Foruten de innsatte tvangsarbeidere og frivillige lemmer har også stadig fattige utenfor anstalten vært skaffet arbeid, som vesentlig har bestått i strikking av raggsokker og strømper, drevpilling o. lign.

På den tid da stiftelsen ble opprettet hadde de nye ideer om en forbedret fangepleie, som var utgått fra Nord-Amerika og England, ennå ikke funnet noen alminnelig tilslutning hos oss. Og så lite tilfredsstillende som tilstanden var i våre straffanstalter og fengsler, var det ikke å undres over at det var meget ved anstalten som ikke var som det burde. Når en tar i betraktning de kummerfulle økonomiske forhold, kunne en snarere forbauses over at tilstanden ikke var enda verre.

Professor *Fr. Holst*[1] skildrer forholdene ved anstalten således: «Fangernes Sovekamre og Arbeidsværelser ere adskilte fra hinanden og have vel en tilstrækkelig Størrelse for det Antal Fanger, som sædvanlig indsluttes i denne Anstalt; men Sovekamrene ere, efter de i dem satte Senge at dømme, beregnede paa at kunne rumme fire Gange flere Fan-

1 Betragtninger over de nyere Britiske Fængsler. (Kristiania 1823.)

ger, end deri egentlig bør ligge; og man yder desuden af en Sparsomhed, der ofte kunde have en skadelig Indflydelse paa Helbreden, Fangerne ikke engang det Rum, som Localet tillader; thi for at spare paa Brænde, staae i Vintermaanederne et eller flere Sovekamre ledige, og Fangerne maae da lade sig nøie med de øvrige. Især lide de qvindelige Fanger herved; de ere sædvanlig ti i Antal og have tilsammen et Sovekammer, der med et Kubikindhold af 237 Alne neppe har en passende Størrelse for fire Personer. Det fortjener af forhen anførte Grunde ligeledes her at dadles, at Sengene ere anbragte i to og tre Rader over hinanden, og at der i hver ligge to, undertiden endog tre Fanger. Sengens Bund er fyldt med løst Straae, der skiftes, saa ofte Loven byder, ovenpaa samme befinde sig et Par Strielagen, som vaskes een, undertiden to Gange i Maaneden, og et grovt Uldteppe udgjør de Hvilendes Bedækning. Værelserne ere forsynede med Ventilatorer, men de ere ogsaa her anbragte for høit til at kunne virke med sand Nytte. Hvad Sygepleien i denne Stiftelse angaar, da har man heller ikke her ansat nogen Læge, eller anviist de Syge noget eget Locale, eller sørget for at give dem nogen særegen Pleie i selve Stiftelsen. Saasnart derfor de ikke kunne behandles her, indtages de, alene paa Forstanderens Reqvisition, uden foreløbig Correspondence med høiere Auctoriteter, paa Fattigvæsenets Regning paa Stadens civile Sygehuus; men Tvangsarbeidere ere, om just ikke hvad vore Love kalde Forbrydere, dog deres Overtrædere, og derfor gjælder om deres Indlæggelse paa Stadens Sygehuus, hvad jeg forhen har anmærket i Anledning af syge Raadhuusfangers Behandling paa samme Sted.

I en Bygning, som er opført og indrettet til Boelig for en privat Familie, maa vi ikke vente nogen Beqvemmelighed til Inspection, og denne Mangel erstattes heller ikke her ved et behørigt Antal Betjente, der alene bestaa af en Forstander og en Vagtmester, af hvilke dog kun den sidste nyder Løn og har sin Boepæl i Stiftelsen. Meget bedre derimod er Bygningen skikket til at afsondre Fangerne. Begge Kjøn er saaledes strengt adskilte fra hinanden, idet de baade Dag og Nat opholde sig i aldeles modsatte Kanter af Bygningen, ja de kunne endog tage sig Legemsbevægelse i særskilte Gaardsrum. Ogsaa har i senere Tid en af Stadens yngre Geistlige paataget sig undertiden at holde

Taler for dem; men deres religiøse og moralske Underviisning indskrænker sig ogsaa alene dertil. Stadige Arbeider ere her indførte, saasom Drevplukning, Spinding, Vævning, Brændeskjæren, Raspning af Campechetræ; men i at vælge dette sidste Arbeide synes man ikke at have betænkt de farlige Følger, for hvilke Indaandningen af de ved samme frembragte og i Luften som Støv svævende finere Træepartikler især maa udsætte Aandedrættets Organer.

— — — — — — Straf for begangne Forseelser i dette Fængsel bestaaer yderst sjelden i legemlig Revselse, aldrig i Paalæg af Jern, men i Hensættelse i Eensomhed og paa halv Kost, hvilke Straffemidler man her finder langt mere virksomme, end andre forsøgte.

Denne Stiftelse har saaledes, med sine væsentlige Mangler og Ufuldkommenheder, dog betydelige Fortrin. Ikke synes Fangernes Sundhed at lide; i det Ringeste gives her i Aarets Løb meget faa Syge og ingen af disse, hvis Tilstand egentlig kan tilregnes Localet. Ikke heller vende de herfra engang løsladte Fanger hyppigen tilbage. Hr. Balle angiver at i de tre Aar, han har været ansat ved Stiftelsen, ere aarlig omtrent 40 eller i det Hele 120 Tvangsarbeidere indkomne, men at iblandt dette Antal kun 5 eller 6 ere anden Gang indsatte, hvilket gjør kun 5 af Hundrede. Aarsagen hertil maa dog ikke søges i nogen moralsk Forbedring, Fangerne her have opnaaet, men fornemmelig i et strengt indre Politie og i den Frygt, denne Stiftelse indjager som Tvangsarbeidsanstalt. Den er af samme Grunde et haardere Straffefængsel end Tugt- og Manufacturhuuset, skjønt dog det modsatte burde være Tilfældet; men den udretter derfor ogsaa langt Mere, end dette, til at afskaffe Betlerie, Løsgjængerie o. s. v.»

Ovenfor er gjort rede for hvorledes arbeidsanstalten etterhånden, og navnlig etter at fattiglovene av 1845 og 1863 hadde gitt lovhjemmel for tvungen anbringelse i tvangsarbeid av løsgjengere og betlere, gikk over fra å være et fattig-arbeidshus til å bli en ren tvangsarbeidsanstalt av nærmest fengselsmessig art. Det er selvsagt at denne overgang var forbundet med stigende vanskeligheter i disiplinær henseende. Disse vanskeligheter måtte føles så meget sterkere i en anstalt hvis bygninger var oppført uten hensyn til den fengselsmessige side ved saken og ikke gav anledning til gruppering av arbeiderne eller isolasjon av de uro-

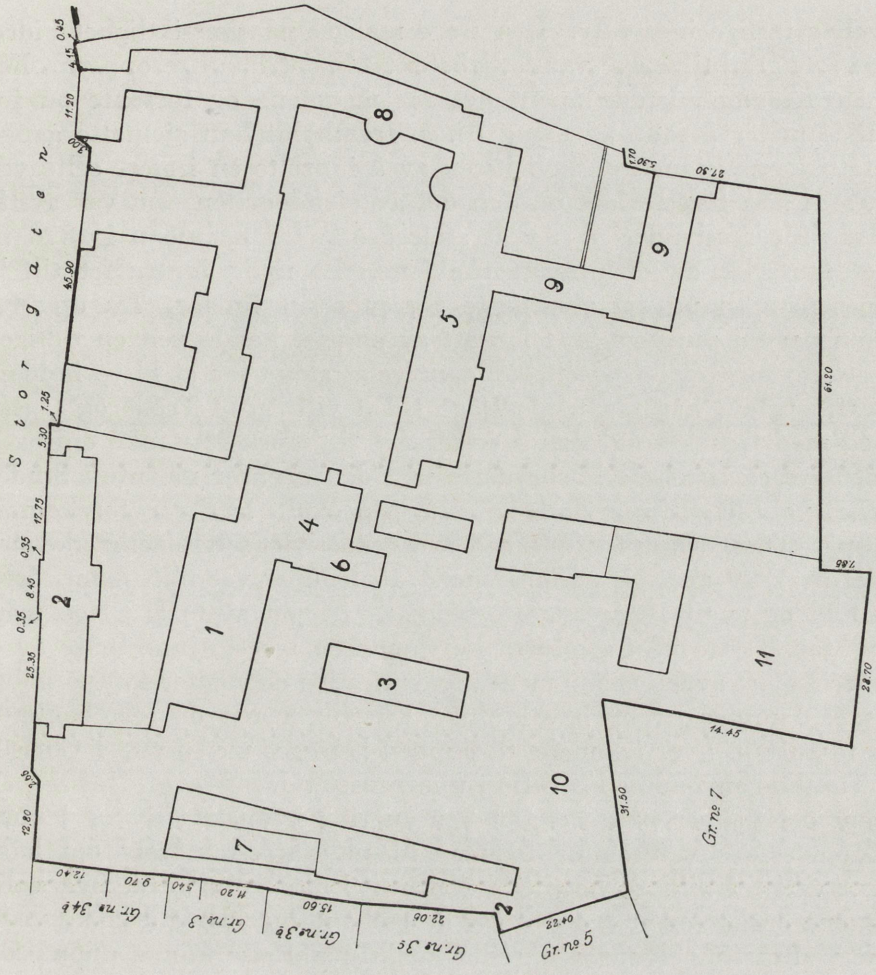

Prinds Christian Augusts Minde, kart fra 1910.

1. Fabrikkbygningen, oppført i 1831—33. 2. Bygningen til Storgaten, oppført i 1855—56. 3. Et pakkhus, oppført i 1854. 4. Kirkefløyen, oppført 1866—67. 5. Sykehusbygningen, oppført 1838—40. 6. Maskin- og kjelehus, oppført i 1899. 7. Svinehus, oppført i 1900. 8. Utvidelse av asylet, oppført i 1850—51. 9. Utvidelse av asylet, oppført i 1860—62. 10. Stenhoggertomten. 11. Forstanderens hage.

lige eller farlige individer. Den store mangel på oversiktlighet bidrog også i høy grad til å øke vanskelighetene for det fåtallige oppsyn. Forstander *Klouman* hadde åpent øye for manglene og forsøkte på forskjellige måter å rette på dem. Bl. a. framholdt han gjentatte ganger for fattigkommisjonen ønskeligheten av å innrette en isolert celleavdeling, som han foreslo lagt på den del av eiendommen som var avstått til hage for forstanderen. Av et andragende fra Klouman i 1870 får en et inntrykk av disiplinærforholdene. Et nylig inntruffet tilfelle tvinger ham til på det alvorligste å gjenta sitt forslag. En ung forvorpen person som var blitt innsatt av politiet hadde ved en tidligere innsettelse forøvet ildspåsettelse, «angivelig alene for at blive inddømt i Straffeanstalt, har for nogle Dage siden viist grov Trods og Opsætsighed mod Opsynet og derhos paadraget sig stærk Mistanke om ogsaa nu at have en lignende Forbrydelse som den ovenfor nævnte i Sinde.»

Slike voldshandlinger hadde i det siste øket. Der var forekommet 7 ildspåsettelser (brannstiftelsene i Sinnssykeasylet selvfølgelig ikke medregnet heri), 9 overfall på oppsynet.[1] 17 lemmer var blitt dømt, derav en til 11 og to til 10 års straffarbeid, alt i løpet av to år. Noe måtte gjøres for å rette på forholdet. Forstanderen foreslo innrettelse av en mindre isolert avdeling for menn, hvor urolige elementer kunne holdes til arbeid under streng bevoktning. En slik hadde de i Københavns Arbeidsanstalt, hvor lemmene til og med belegges med jern. I Christiania Tukthus anvendtes lys celle i ubegrenset tid.

Som det nå var måtte en av hensyn til personalets liv og lemmer straks overføre voldsomme lemmer til politiarresten, selv om handlingen var «af mindre betydelig Natur». Dette er akkurat hva voldsmennene ønsker og er motivet for deres handling. Hvis de ikke visste, at de ved et simpelt neveslag eller en ildspåsettelse kunne oppnå å få ligge og dovne seg i arresten, ville de betenke seg på å gjøre det.

Etter å ha sittet i arresten må en sådan voldsmann atter slippes sammen med andre, og finner straks etter på noe verre for å få rikelig

1 Deriblant det i sin tid selebre overfall på spisemester Strøm, som søndag den 6. mars 1870, da han etter å ha delt ut middagsmaten kom opp fra kjøkkenet, ble grepet av en del av tvangsarbeiderne og satt opp i et kar med varmt vann som stod i gården. Denne begivenhet ble besunget i den kjente vise med omkved «Ta i å dra, spisemesteren da».

anledning til å dovne seg. «Tanken om et langt Fængselsliv bagefter har desværre intet Afskrækkende for ham.»

Av og til skyldes overfallene på oppsynet hevnfølelse eller hat. De folk som vanker på Arbeidsanstalten har i sin alminnelighet svært vanskelig for å beherske sine lidenskaper, især da slik brutalitet beundres av kameratene og blir «betragtet som et rigtig Karlstykke».

På straffanstaltene, hvor disiplinen er mindre streng, er likevel slike forbrytelser sjeldnere. Forstanderen mener derfor at lemmene ville legge visse bånd på sitt hat eller hevnfølelse, hvis de ikke oppnådde et sådant bekvemt oppholdssted.

Oppsynet får det beste skussmål, berettigede klager mot det er ikke forekommet. Så bare en kunne få innrettet det slik at lemmene ikke ved voldshandlinger kunne oppnå å komme bort fra Arbeidsanstalten, ville disse snart opphøre.

Årsaken til at oppholdet på Arbeidsanstalten er så forhatt er i alminnelighet «en grændseløs Forbitrelse over den Magt, der er lagt i Politiets Haand til uden Lovmaal og Dom at dekretere Indespærren til Tvangsarbeid».[1] Dette hadde en mangfoldige bevis på. En gang i 1861 hendte det at en borgerlig mann som flere ganger før hadde sittet på anstalten «i samme Øieblik som Porten var lukket efter Konstablerne, der bragte ham, tildelte Opsynsmanden et Næveslag i Ansigtet. Han lagde ikke Skjul paa Meningen hermed, og den var da heller ikke til at tage Feil af.»

Disse hyppige voldshandlinger og andre forgåelser førte til at der utover våren og sommeren 1870 ble stasjonert en politivakt i anstalten, som til å begynne med var på 12 mann, men etter hvert redusertes til 4.

Videre ble det bestemt at «de paa Post staaende» oppsynsmenn skulle bevæpnes med revolvere, hvorav der ble anskaffet 6 stykker.

Endelig ble der gitt bevilling til betydelig øket oppsyn og dessuten til ekstra hjelp i kjøkkenet, hvor der foruten til anstaltens belegg også ble laget mat til asylet og til byens sykehus, og hvor man derfor anså det for heldig å kunne unnlate å benytte tvangsarbeidere.

Forstanderens forslag om opprettelse av en celleavdeling ledet derimot ikke til noe resultat.

1 Det er interessant å se at arbeidsanstaltens forstander allerede dengang hadde en klar forståelse av skyggesidene ved den administrative innsettelse. A. O.

En i 1870 nedsatt komité foreslo at fabrikkbygningen skulle bygges på 1½ etasje og i denne bygning innredes en egen avdeling, hvor omtrent 60 mann kunne holdes avsondret fra det øvrige belegg. I den nevnte avdeling skulle etter komiteens mening anbringes foruten de voldsomme og oppsetsige tillike de som var beskjeftiget med steinpukking.

Forstander Klouman var ikke fornøyd med dette forslag. For det første fant han at det gårdsrom som komiteen hadde tiltenkt den projekterte mindre avdeling ville bli «afskyelig trist» og «faa for stor Lighed med en Indhegning for vilde Dyr». Av det belegg som var tenkt anbrakt i denne avdeling ville steinpukkerne — som skulle holdes der, selv om deres oppførsel var uklanderlig — komme til å utgjøre den overveiende tallrikste del. Og det var urettferdig å anbringe dem i en avdeling hvor det måtte bli betraktet som en hård straff å oppholde seg. Videre påpekte forstanderen at atskillelsen mellom de to avdelinger ville bli høyst mangelfull og at det ville bli en lett sak for dem i den særlige avdeling å sette seg i forbindelse med de øvrige; han fant derfor at den påtenkte foranstaltning så langt fra bød noen betryggelse for anstaltens sikkerhet, at det ville være bedre at det forble som det var.

Den foreslåtte avdeling ville også bli uforholdsmessig kostbar å drive, da der til dens bevoktning ville utkreves 7 nye oppsynsmenn. Forstanderen anbefalte at man, i tilfelle den påtenkte påbygning av 1½ etasje ble utført, skulle anvende det rom man derved fikk, foruten til arbeids- og sovelokaler, sykerom m. v., til innretning av 8 lyse celler. Han slutter med å anbefale opprettelsen av den av ham foreslåtte korreksjonsavdeling, enten der hvor pakkhusene lå — hvorved avdelingen dog ville komme i veien for steinpukkingen — eller, helst, der hvor forstanderen hadde sin hage.

Det ble ikke noe av hverken den planlagte påbygging eller innretning av korreksjonsavdeling i den ene eller annen form. Det kan ikke sees at komiteen har levert noe nytt forslag. Ved forstander Kloumans død i 1876 bortfalt alle reformplaner.

Arbeidet ved anstalten bestod fra først av vesentlig i drevplukking, spinning, vevning, vedhogging og rasping av kampechetre (fargetre). Holst nevner at forstander Balle hadde foreslått at idetminste noen av

tvangsarbeiderne skulle sysselsettes i anstaltens hage. Dette ble det dog ikke noe av. Derimot later det til at hele den ubebyggede del av eiendommen ble bortforpaktet fra 1825 av.

I 1842 hadde kjøpmann Nordrum prøvd å få leid hagen for 15 spd. årlig, men da det ikke ansåes heldig at fremmede ble tilstedt adgang til hagen, ble denne bortforpaktet for en del til fattigkommisjonens medlem Thor Olsen for 10 spd. og for en del til forstander Østhagen for 5 spd. Det sistnevnte stykke ble i 1844 tatt i bruk av anstalten som blekevoll.

Likesom i flere lignende innretninger kom *ullvarefabrikasjon* til å bli en av de betydeligste arbeidsgrener. I 1834 fikk man anskaffet tre kardemaskiner, en spinnemaskin og fire vevstoler, samtlige drevet ved håndkraft, for tilvirkning av ulltøyer; samtidig ansattes en fabrikkmester. I årene utover ble det anskaffet flere maskiner, også for håndkraft.

I 1874 ble det installert en dampmaskin, og i årene framover til 1879 gikk man suksessivt over til mekanisk drift.

I 1867 var fabrikklokalene utvidet ved oppførelse av en fløybygning. Herved kunne produksjonen av strømpegarn økes fra 5 000 pund til 10 000 pund årlig. I 1841 var det blitt innrettet et *utsalg* for anstaltens fabrikater.

Da det viste seg vanskelig å få avsatt alt det ullgarn som ble spunnet, fordi det fra utlandet innførte kamgarn stod i begrep med å fortrenge garn av kardet ull, la man seg mer og mer etter å tilvirke vevede saker, såsom ulltepper, hvorav der fram gjennom årene ble levert meget betydelige kvanta bl. a. til innen- og utenbys sykehus og asyl. Videre grovere tøyer til klær for anstaltens lemmer og til fangene i Akershus landsfengsel; ja selv til Nansens, Sverdrups og Hertugen av Abruzzernes ekspedisjoner leverte anstalten et særlig tykt og sterkt vadmel. Brannseil av ulltøy er levert til en rekke byer. Dog ble der fremdeles framstillet til salg ikke ubetydelige mengder ullgarn — bl. a. var anstalten i en rekke år leverandør til Husflidsforeningen av garn som særlig var egnet til å plantefarges.

Ved siden herav oppstod etterhånden i anstalten en mangeartet *håndverksdrift.* De av tvangsarbeiderne som var mer eller mindre utlærte håndverkere, ble beskjeftiget i sitt fag, andre, som viste anlegg dertil, ble opplært til å utføre enklere arbeider — såsom forarbeidelse av likkister for fattigvesenet.

Imidlertid steg anstaltens mannlige belegg sterkt fra 130 i 1850 til 239 i 1860. Da arbeidslokalene bare gav plass til å sysselsette en del av disse, måtte stadig flere beskjeftiges utendørs. I eldre tider ble — for øvrig i liten utstrekning — lemmer utbudt til *arbeid utenfor anstalten.* De ble da avgitt uten ledsagelse av oppsyn.

Ved forstander Østhagens tiltredelse i 1841 arbeidet de som var utleiet til private, mest i *brennevinsbrennerier.* Den avgåtte forstander *Ytteborg,* som var brennerieier, anvendte i sitt brenneri noen av anstaltens beste arbeidere, som var beskjeftiget der søndag som hverdag. Østhagen skildrer med levende farger de misligheter som var forbundet hermed.[1] Han fikk gjennomført at «Arbeidslemmerne ordentligvis aldeles ikke maa afgives om Søn- og Helligdage til Arbeide udenfor Stiftelsen», og heller ikke hverdager til brennevinsbrennerier.

Under forstander Østhagen begynte man å påta seg større arbeider utenfor anstalten, navnlig opparbeidelse av gater for kommunen. Således overtok anstalten i 1843 etter anbud opparbeidelsen av Youngsgaten fra Storgaten til Grubbegaten for 1 300 spd. samt å legge en kloakkrenne over fru Grünnings hage for en betaling av 1 spd. 69½ skill. pr. løpende alen. I 1844 sees anstalten å ha påtatt seg brolegningsarbeid.

Disse utearbeider var økonomisk fordelaktige for anstalten, men de gav selvfølgelig anledning til forskjellige uordener, som unnvikelser, innsmugling av brennevin og andre ulovlige ting osv. Forstander Klouman fikk derfor i 1848 gjort slutt på arbeidet.

Etter at Klouman i 1876 var avløst som forstander av *Fischer,* opptok man igjen utearbeid, såsom opphogging av is i gatene, sprengningsarbeider, opptagning av lik fra Ankerløkkens kirkegård og kolerakirkegården ved Tøyen samt renhold på Akershus festning. Da ulempene ved å sende tvangsarbeidere ut i byen stadig ble større, med den voksende trafikk i byens gater, ble det i 1908 besluttet at anvendelse av tvangsarbeidere til arbeid utenfor anstalten helt skulle opphøre.

Etter at utearbeidet som nevnt var innstillet i 1848, ble en vesentlig del av mennene beskjeftiget på anstaltens tomt med steinpukking for byens veivesen.

1 Østhagen: Skildring af mine forskjellige Livsstillinger. (1868.)

Da Ingeniørvesenet gjorde vanskeligheter måtte man få utvirket en formannskapsbeslutning om at veivesenet fra 1. juli 1861 skulle forsyne anstalten med pukkmaterialer inntil et kvantum av 14 000 kubikkalen. Prisen for inntil 9 000 kubikkalen pukkstein ble satt til 8 skill. pr. kubikkalen opplesset, og for hva der oversteg dette kvantum til 7 skill. (Samtidig kostet den pukkstein veivesenet lot slå ved frie arbeidere vel 10½ skill.)

I begynnelsen av 70-årene begynte man ved siden av pukkingen å drive *steinhogging*. Denne arbeidsgren utviklet seg etterhånden til å bli en av de fordelaktigste og betydeligste for anstalten, hvor der i årenes løp er utført store steinhoggerarbeid både for private og for offentlige administrasjonsgrener. Eksempelvis kan nevnes kantstein, heller og brolegningstein for veivesenet, kaikantstein til havneingeniørvesenet, sokkel og trapper til Frogner kirke, steinhoggerarbeid for stasjonsbygninger på Bergensbanen mellom Roa og Gulsvik og stasjonen i Arendal osv.

De *kvinnelige* arbeidere beskjeftigedes vesentlig med søm, strikking og spinning samt med vask, opprinnelig bare for anstalten selv og dolhuset, senere også for byens sykehus og private.

I de første år fikk arbeiderne ikke kost ved anstalten, men der ble til hver inntatt person utbetalt 6 skill. daglig; dessuten fikk de betaling etter akkord for det arbeid de utførte. For disse penger kunne de kjøpe seg mat; dog måtte ingen anvende mer enn 12 skill. daglig. Det overskytende ble utbetalt ved løslatelsen. Forstander Nisson angir i 1819 arbeidsfortjenesten for dem som var flittige til 60 à 72 skill. ukentlig; svake og aldrende folk tjente dog bare 36 à 48 skill. I disse tall var visstnok ikke de nevnte 6 skill. til kostpenger medregnet.

Sin middagsmat måtte arbeiderne skaffe seg utenfor anstalten. Dette medførte selvfølgelig sine ulemper, og forstander Nisson klager over at når lemmene ved middagstid ber om å få gå til et eller annet spisested, hvilket ikke kan nektes dem, blir deres arbeid liggende «til det falder dem beleiligt at komme igjen, og undertiden bliver de gandske borte; da de ikke kan finde sig i at bestille noget, men heller streife Gaderne omkring og gjøre allehaande ulovlige Gjærninger.» Forstanderen foreslo derfor, at der ved anstalten skulle leveres arbeiderne mid-

dagsmat for en av fattigvesenet fastsatt betaling, som kunne avholdes i arbeidslønnen. Der ble nå truffet den ordning at anstaltens portner for en viss takst leverte middagsmat til arbeiderne. Som rimelig kan være gav denne ordning anledning til mange klager. Da disse i 1835 ble særlig høylytte, ble kostholdet overtatt av anstalten for egen regning. Til å forestå bespisningen ansattes en proviantskriver med lønn 150 spd. årlig, fritt hus og brenne. I 1843 anskaffedes det dampkokeinnretning. Samtidig begynte man i vintertiden å utlevere mat til fattige, som dertil fikk billetter gjennom fattiginspektørene. Den betaling anstalten skulle ha for maten sattes til 2½ skill. pr. porsjon. Utleveringen av mat til fattige vedvarte like til utgangen av 1907.

Stillingen som forstander var i den første tid et ulønnet tillitsverv, og forstanderen hadde ikke sin bolig i anstalten. Ved denne var der i begynnelsen bare én lønnet funksjonær, vaktmesteren, hvis lønn i 1820 utgjorde 150 spd. Senere kom hertil en portner, der, som foran nevnt, tillike fungerte som spisemester.

I 1830 ble portneren bevilget et lønnstillegg på 22 spd. årlig, «da han egentlig er at anse som Vaktmester, mens den hidtil benævnte Vaktmester, som nærmest er Regnskabsfører, vil saaledes blive at benævne». Fra denne tid var der således foruten forstanderen en regnskapsfører og en vaktmester. I 1841 ansattes en lønnet forstander, som samtidig skulle være regnskapsfører. Lønnen var opprinnelig 360 spd., fri bolig, lys og brenne; den forhøyedes i 1850 til 450 spd. og i 1853 til 500 spd. Ved senere reguleringer ble den satt til kr. 3 200, med 4 tillegg à kr. 300 samt fri bolig og brenne.

Den 1. august 1907 ble arbeidsanstaltens kvinneavdeling nedlagt og belegget overført til det i forbindelse med Landsfengslet for kvinner opprettede tvangsarbeidshus. Funksjonærene ved kvinneavdelingen fikk alle ansettelse ved statens tvangsarbeidshus.

I april 1915 nedlas Kristiania Tvangsarbeidsanstalt og de mannlige tvangsarbeidere i et antall av 174 overførtes til det nyanlagte Opstad Tvangsarbeidshus på Jæderen. I Mangelsgården har fattigvesenet deretter innrettet et pleie- og arbeidshjem. Derved er stiftelsen nå kommet til å virke overensstemmende med forutsetningen ved dens opprettelse.

Arne Omsted.